

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף לב

משנה: אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה: דיני ממונות ונפשות שווים שאין לקבל העדות בלא דרישה וחקירה, והיינו שנברר באיזה מקום זה היה, ובאיזה יום, ובאיזה שעה. ונלמד מהפס' "משפט אחד יהיה לכם". אמנם יש עשרה חילוקים בין דיני ממונות לדיני נפשות. א. שדיני ממונות מספיק ג' דיינים ואילו דיני נפשות צריכים כ"ג דיינים. ב. שדיני ממונות הדיינים מתחילים את הדין כפי שירצו בין לזכות בין לחובה, ואילו דיני נפשות חייבים הדיינים להתחיל את הדין בזכות הנתבע ולא לחובתו. ג. בדיני ממונות מספיק שיהא דיין אחד יותר כדי להכריע את הדין דהיינו שיהיו שני דיינים נגד דיין אחד או שלושה נגד שנים. ובדיני נפשות לזכות מספיק דיין אחד שיכריע את הדין אבל לחובה צריך שיהיו שני דיינים יותר שיאמרו לחובה יותר מאשר הדיינים המזכים. ד. אם הדיינים רואים שטעו בדיון, בדיני ממונות מבטלים את הדין בין לזכות בין לחובה, ואילו בדיני נפשות מבטלים את הדין רק כשדנוהו בתחילה לחובה, אבל אם בתחילה דנוהו לזכות אין מבטלים את הדין שפסקו. ה. גם התלמידים שיושבים לפני הדיינים יכולים ללמד זכות או חובה בדיני ממונות, אבל בדיני נפשות הם יכולים ללמד רק זכות ולא חובה. ו. דיין בדיני ממונות שלימד בתחילה בין לזכות בין לחובה, יכול לחזור בו וללמד הפוך ממה שדן בתחילה, אבל בדיני נפשות אם בתחילה דן לחובה יכול לחזור וללמד עליו זכות, אבל אם לימד עליו בתחילה לזכות, אינו יכול לחזור וללמד עליו חובה. ז. דיני ממונות אם התחילו לדון ביום מותר לגמור דינו אף בלילה. ואילו דיני נפשות אף גמר הדין יהא רק ביום. ח. דיני ממונות שגמרו הדין יכולים לפסוק דינו מיד באותו יום, ואילו בדיני נפשות כשדנו לזכות יכולים לפסוק דינו מיד, אבל כשדנו לחובה צריכים להמתין למחר אולי ימצא ועלי זכות. ט. דיני ממונות וכן הוראה בטומאה וטהרה, שאין בהם חובה וזכות, הדין הגדול מתחיל בדיון, אבל בדיני נפשות הדין הקטן מתחיל בדיון, שאם הגדול יאמר דעתו, יסתתמו טענותיו של הדין הקטן. י. בדיני ממונות גם דיין שיש בו פסול יוחסין וכגון שהוא ממזר יכול לדון, אבל דיני

נפשות, רק כהנים, לויים, וישראלים המיוחסין שמשאין בנותיהם לכהונה, יכולים לדון.

גמרא: קושיא: **דיני ממונות מי בעי דרישה וחקירה:** האם גם דיני ממונות צריכים דרישה וחקירה, והרי שנינו בברייתא שאם כתוב בשטר שכיום פלוני בשמיטה במקום פלוני וכו'. ובאו עדים ואמרו להם כיצד אתם חתומים על שטר זה ביום פלוני ובמקום פלוני והרי באותו היום הייתם עימנו במקום אחר. אין זה נחשב לעדות מוזמת, כיון שאנו תולים שכתבו את התאריך שבשטר לזמן מאוחר ממה שהיה באמת. ואין השטר נפסל בכך. ואם צריך דרישה וחקירה מדוע השטר כשר, הרי אי אפשר לברר באיזה יום זה היה שהרי יאמרו שכתוב בשטר תאריך מאוחר יותר.

ולטעמיה תיקשי לך מתניתין: מדוע אתה מקשה מהברייתא ולא ממשנה מפורשת שכתוב ששטרות המאוחרים כשרים. ואם כן מוכח שאין צריך דרישה וחקירה בדיני ממונות.

הא לא קשיא דעדיפא מינה קאמרינן: אין זה קשה מדוע הקשינו מהברייתא ולא מהמשנה, כיון שבברייתא יש חידוש גדול יותר שאפילו שכוב בשטר שהיה בשנת השמיטה, ואין רגילות לאחר תאריך השטר לשנת השמיטה, שהרי הלוואה שעברה עליו שנת השמיטה, שנת השמיטה משמטת את חובו ואין חייב לפרוע לו.

(סימן: חרפ"ש): הגמ' מביאה סימן לד' תירוצים לשאלת הגמ' ברמז לשמות האמוראים.

אמר רבי חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה: וחכמים הם שתיקנו שבדיני ממונות, לא יהא דרישה וחקירה, כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין, שהמלוה לא ירצה להלוות כיון שאמר שאם הלווה יכחיש עדותו, והעדים יטעו לכווין עדותם, יפסיד ממונו. והמשנה שכתבה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה היינו כדין תורה, ומה שכתוב ששטרות המאוחרים כשרים, הוא אחר תקנת חכמים.

שאלה: אלא מעתה טעו לא ישלמו: כיצד אנו מחייבים את הדיינים שטעו לשלם, והרי הם יכולים להשמט ולומר שהם טעו כיון שלא יכלו לחקור את העדים.

תשובה: כל שכן שתנעול דלת בפני לוויין: אם נאמר שלכך דיינים שטעו לא ישלמו גם כן יגרום שהמלוים ימנעו מלהלוות, מחשש שהדיינים יטעו ולא ישלמו להם על ההפסד.

רבא אמר מתניתין דהכא בדני קנסות: שהמשנה שאומרת שצריך דרישה וחקירה מדברת על דיני קנסות, שבהם לא שייך שלא תנעול דלת בפני לווין, ואילו הברייתא שאומרת שאין צריך דרישה וחקירה מדברת על הודאות והלוואות, שיש בהם חשש שמא תנעול דלת בפני לווין.

רב פפא אמר: שאמנם גם המשנה מדברת בהודאות והלוואות, ואעפ"כ צריך דרישה וחקירה, אלא שבמשנה מדובר שהדיין יודע שיש כאן חשש רמאות, או משום שהתובע רמאי או שהיה נראה לו מהטעות שיש כאן רמאות, ולכך בזה חכמים לא גזרו שלא יצטרכו דרישה וחקירה. וכך מבאר ריש לקיש את הסתירה בפס' שפעם אחת כתוב "בצדק תשפוט עמיתך" ופעם אחת כתוב "צדק צדק תרדוף" שהמשמעות שכתוב פעמיים "צדק צדק" שצריך לדרוש ולחקור, והוא משום שהפס' מדבר על דין שנראה שיש בו רמאות.

רב אשי אמר מתניתין כדשנין: את הסתירה בין המשניות והברייתא יש לתרץ כמו אחד מג' התירוצים של האמוראים לעיל, ואת הסתירה בפס' שהביא ר"ל יש לתרץ שמה שכתוב "צדק צדק" פעמיים, ללמדנו שפעמים יש לו לדיין לעשות דין ופעמים פשרה. וכגון דברי הברייתא שכתוב שאם היו ב' ספינות עוברות בנהר שכל אחת נוסעת לכיון הנגדי, ואין שתיהן יכולות לשוט באותו זמן, איזה ספינה תוותר לספינה השניה לעבור קודם. וכן שני גמלים שעוברים במעבר צר וכגון במעלות בית חורון, שאם שניהם יעברו שניהם יפלו, איזה רוכב יוותר לחבירו. שהדין שאם אחד רחוק ואחד קרוב לעירו יוותר הקרוב לרחוק, או שאם אחד טעון במשא והשני ריק ממשא, יוותר הריק ממשא לטעון, ואם שתיהם שוות, יעשו פשרה ביניהם, והיינו שמי שעובר ישלם כסף למוותר.

תנו רבנן "צדק צדק תרדף" הלך אחר בית דין יפה: דהיינו שיש כאן אזהרה לבעל דין שלא ילך אחר הבית הקרוב, אלא אחרי הבית דין המומחה יותר. וכגון אחר בית דינו של רבי אליעזר ללוד, ואחר בית דינו של רבי יוחנן בן זכאי לברור חיל.

הגמרא מביאה אגב דין הקשור לברור חיל שהוא מקומו של רבי יוחנן בן זכאי.

תנא קול רחים בכורני: כשהיו רוצים בשעת הגזירה שלא למול, להודיע בכורני שיש ברית מילה, היו משמיעים לציבור קול רחים, לסימן שהיו טוחנים סממנים לרפואת את התינוק הנימול, והוא כאילו מכריזים שבוע הבן שבוע הבן, ויודעים כולם שיש היום ברית מילה. ובברור חיל כשהיו רוצים להודיע שיש שמחת נישואין, היו מרבים

בהדלקת נרות, ואף ביום היו מדליקים נרות לסימן שיש שמחת נישואין, ובמקום להכריז משתה שם משתה שם.

הגמרא חוזרת להביא מקומות שהיו שם בתי דין מומחים.

תנו רבנן צדק צדק תרדוף: וכתוב בכרייתא שיש ללכת אחר בית דינו של רבי אליעזר ללוד, ואחר בית דינו של רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל. ואחר בית דינו של רבי יהושע לפקיעין. ואחר בית דינו של רבן גמליאל ליבנה. ואחר בית דינו של רבי עקיבא לבני ברק. ואחר בית דינו של רבי מתיא לרומי. ואחר בית דינו של רבי חנניה בן תרדיון לסיכני. ואחר בית דינו של רבי יוסי לציפורי. ואחר בית דינו של רבי יהודה בן בתירא לנציבין. ואחר בית דינו של רבי יהושע לגולה, ואחר בית דינו של רבי לבית שערים. ואם יש צורך לדון בסנהדרין גדולה, הלך אחר החכמים ללשכת הגזית

למדנו במשנה: דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה, דיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה:

קושיא: **היכי אמרינן:** כיצד פותחין בדבר זכות.

תירוץ: **אמר רב יהודה:** ששואלים את העדים מי אמר שהאמת כמו שאתם אומרים. וזוהה הגמ' שאין לומר לעדים כן שהרי אנו חוסמים את העדים מלהעיד, ואפילו שכתוב שמסיעים אותם ממקום למקום כדי לייגען ויחזרו בהם. עכ"פ כאן על ידי שאנו שואלים אותם מי אמר שאתם אומרים אמת, אנו דוחים אותם בידים, ואין הגון לעשות כן.

תירוץ אחר: **אמר עולא:** שאומרים לנתבע האם יש לך אולי עדים להזימם, שזה זכות עבורו.

דחיה: **אמר ליה רבה וכי פותחין בזכותו של זה שהיא חובתו של זה:** דהיינו שאמנם יש כאן זכות לנתבע אבל יש כאן חובה לעדים, שבמקום שיביא את העדים הזוממים אחר גמר הדין יפסק דיין העדים לחובה.

תירוץ אחר: **אלא אמר רבה:** שאומרים לנתבע האם יש לך עדים להכחיש את העדים הללו. שבזה אין העדים מתחייבים כלל.

תירוץ נוסף: **רב כהנא אמר:** שאומרים לעדים שעל אף עדותכם נראה שיהא הנתבע זכאי.

תירוץ נוסף: אביי ורבא דאמרי תרוויהו: אביי ורבא שניהם אמרו שאומרים לנתבע אתה יכול להיות רגוע שאם לא הרגת, לא נהרוג אותך.

תירוץ נוסף: רב אשי אמר: שמכריזים שכל מי שיודע זכות עבור הנתבע שיבוא ויעיד עבורו.

תניא כוותיה דאביי ורבא: יש סייעתא מכרייתא לדברי אביי ורבא, שרבי למד מכך שהתורה מביאה שמשביעין את הסוטה לשמוע אם זינתה שפותחין לה בתחילה בזכות שקודם אומרים לה אם לא שטית הנקי, ורק אחרי כן אם שטית.